

Inanna

I Sumer, i nuvarande Irak, mellan floderna Eufkrat och Tigris blomstrade en högkultur mellan åren 4000 f.Kr. och 3200 f.Kr. Från slutet av denna s.k. Urukperiod (med staden Uruk som centrum) har de första kilskriftstavlorna påträffats. Dessa utgör den äldsta nedskrivna litteratur som vi känner till. Berättelsen om Inanna är en av världens äldsta nedskrivna berättelser och den tillkom ca 2600 f.Kr. dvs. ca 1000 år före Gilgamesheposet, som ofta brukar räknas som "världens äldsta bok". En av dem som haft stor betydelse för spridningen av Inannakulten var Enheduanna, prästinna och världens äldsta kända författare, vars hymner till gudinnan Inanna skrevs ca 2300 f.Kr.

Den sumeriska gudavärlden var förbunden med människornas värld. Naturen var full av tecken från gudarna som människan skulle tyda. Stjärnhimlen avslöjade gudarnas avsikter och genom att tolka stjärnornas rörelser kunde man förutspå människans öde. Även genom de nattliga drömmarna kunde människan nå kunskap om gudarnas vilja. Man kunde också genom olika ritualer tillägna gudarna påverka sitt öde.

I den sumeriska religionen urskiljs tre huvudregioner; himlen, jorden och underjorden eller dödsriket. Ett fjärde område kallas Abzu och var den outgrundliga källan till livskrafterna och till allt som existerar. Ur denna källa hämtades det som kallas me. Me kan sägas vara eviga oföränderliga urformer för allt som äger existens i den materiella världen. Idealet var att hela samhället skulle organiseras efter och efterlikna de gudomliga me så mycket som möjligt. Då skulle det råda ordning, harmoni och välstånd i människornas värld. Det gällde även på individnivå eftersom

varje människa hade ett me att följa. Den som följde sitt me skulle bli en lycklig människa som fullkomnat sitt öde.

I vårt västerländska tänkande kan vi enligt vissa forskare hitta ursprunget till Platons idélära i den sumeriska kosmologin.

Det råder delade meningar bland forskare när det gäller synen på det sumeriska samhället. Många forskare menar att det rådde en relativt stor jämlikhet mellan män och kvinnor i det forna Sumer, en balans som sedan rubbades när landet intogs av de mer hierarkiskt inriktade akkaderna. Man har funnit belägg för att stora självförsörjande kvinnohushåll existerat i Sumer, där gudinnedyrkan var dominerande. Vissa religionshistoriker menar att en religion där starka gudinnor har en framträdande plats kan sägas vara ett belägg för att en mer jämställd syn på könen var gällande. Myterna kan ses som ett slags spegel av de rådande samhällsstrukturerna och den rådande samhällsmoralen. Balansen mellan könen kom sedan att gå förlorad vilket avspeglas i övergången till monoteism där en enda manlig gudom fick hela makten på det gudomliga planet och enväldshärskare blev vanliga på det mänskliga planet. Andra forskare menar att denna bild är falsk och att männen redan under sumerisk tid hade mer makt än kvinnorna.

Den sumeriska religionen var polyteistisk. Varje stad hade sin egen gudom. Himmelsguden hette An men ingrep sällan i skeendet medan Enlil, vindens och andarnas gud, styrde desto mer. Varje planet hade sin gud. Solens gud hette Utu och månens var Nanna. Nannas dotter hette Inanna och hennes planet var Venus. Flera starka gudinnor var bergens gudinna Ninhursag och vattnets gudinna Nammu. En av de mest framträdande gudinnorna var dock Ereshkigal, Underjordens gudinna som härskade över dödsriket. Den gudinna som ägde mest makt var dock gudinnan Inanna.

Inanna var krigs- och kärleksgudinnan. Hon var en av de mäktigaste gudarna i den sumeriska panteon då hon var härskarinna över både himmel och jord. Under högtidliga ceremonier tillbads hon i hela Mindre Asien. Inannakultens centrum låg i staden Uruk och under ca 3000 år fram till Babylons fall 539 f.Kr., var hon där den högsta gudomen och Inannatemplet det största i staden. Mycket av denna gudinnekult är höljt i dunkel. Det man vet är att det varje månad firades en högtid med ritualer till hennes ära. Firandet hade en stark koppling till månens olika faser. Månens växande från nymåne till fullmåne representerade Inannas uppstigning från Underjorden medan det motsatta då månen går från full till nedan motsvaras av gudinnans nedstigning i Underjorden. Under tre dagar syns inte månen och det motsvaras av Inannas död, då hennes kropp hänger på en krok i Ereshkigals dödsrike. Men på den tredje dagen återuppstår Inanna, då månens skärva åter blir synlig. Månen är ny och Inanna levande. Denna nedstigning, uppstigning och återuppståndelse på den tredje dagen är ett återkommande motiv i senare berättelser. Kända exempel är Persefones möte med Hades i den grekiska mytologin och berättelsen om Jesu död och uppståndelse på den tredje dagen i den kristna religionen.

Det finns också en stark koppling till naturens död och uppvaknande i Inannas död och uppståndelse, något som kom att förstärkas under akkadisk tid. Då får kungen, Dumuzi, (Tammuz på akkadiska), en mer framträdande roll, där sorgeritualen efter dennes död avspeglar sorgen över naturens död.

Förutom ritualer kopplade till Inannas nedstigning var ritualerna om gudinnans förening med konung Dumuzi vida spridda i det forna Sumer. Detta heliga bröllop, Hieros Gamos, kom att få stor betydelse även i den grekiska religionsutövningen. Varje nyår fick kungen spela Dumuzi och en prästinna fick ikläda sig rollen som Inanna. Genom samlaget fick kungen gudomlig status då han förenades med gudinnan. Att vara "Inannas make" var det högsta epitetet en kung kunde ha under denna tid.

Inanna kan också sägas vara urmoder till de gudinnor som sedan följer henne i spåren; Ishtar (Inanna på det senare språket akkadiska/babyloniska), Isis i Egypten, Artemis, Afrodite och Pallas Athena i det antika Grekland. Vår egen nordiska kärleksgudinna Freja har också en rad likheter med sin urmoder Inanna.

Vad utmärker denna komplexa gudinna? Hon är "drottningarnas drottning", "stridens gudinna", "himlens lejoninna" och "Människornas livskraft". Många är hennes epitet som visar hennes mångsidighet. De gudinnor vi känner till från Egyptisk och grekisk mytologi är alla mindre komplexa än Inanna. Hon bär så många motstridiga drag som gör henne kanske än mer intressant. Mest framträdande är att hon bär både kriget och kärleken inom sig. Hon kan både hela och förstöra, älska och hata. Utan problem rörde hon sig mellan de olika världarna och struntade i de andra gudarnas gränser - allt för att uppnå större kunskap och mer makt. Hon var dynamisk, handlingskraftig och intelligent. Ena dagen var hon vishetens gudinna och den andra dagen uppträdde hon som prostituerad. Hon kunde vara grym men också visa stort medlidande. Människor kunde föras samman i kärlek eller splittras i hat. Inanna var en personifiering av tillvarons motsatser. Såsom planeten Venus uppträder både som morgonstjärna och aftonstjärna växlade Inanna ansikte och kunde uppträda både som underskön kvinna och skäggig man.

Berättelserna om Inanna har haft ett stort inflytande över senare litteratur. Mest påfallande är likheterna mellan Hieros Gamos och Höga visan i Bibeln. Även i myter ur den grekiska litterära skatten återfinns motiv ur den sumeriska litteraturen.

Varför ska man läsa Inanna i skolan?

Berättelsen om Inanna är världens äldsta berättelse och äger på så sätt en plats som alla berättelser ursprung. I de klassiska berättelser från äldre tid som brukar nämnas och läsas i skolan utgör berättelser med manliga hjältar som huvudpersoner majoriteten. Inanna är en berättelse om en stark kvinna/gudinna som handlar efter eget huvud. Hon är komplex och modern i sin mångsidighet och kan ge nya dimensioner på vad det är att vara kvinna, dotter, maka. Berättelsen berör teman som kärlek, död, ensamhet, kris och utveckling och kan läsas i sin helhet eller som utdrag.

Exempel på frågor att ställa:

- Beskriv början av Inanna och hitta likheter med andra kända skapelseberättelser?
- Varför går Inanna ner i Underjorden när hon varnats för att hon aldrig ska komma tillbaka? Har hon hybris?
- Vad symboliserar hennes avklädning? Varför måste hon träda in naken i Underjorden?
- Vilka likheter/skillnader finns mellan de två ”systrarna” Inanna och Ereshkigal?
- Känner du igen de känslor som Ereshkigal ger uttryck för? Varför känner hon som hon gör?
- Inanna och Ereshkigal kan sägas symbolisera två sidor av samma människa. Hur då? Jämför häxan och prinsessan i t ex Snövit.
- Vilka tunga symboler återfinns i berättelsen? (ormen, trädet, ansufågeln, bröllopet etc.)
- Vad kan nedstigningen lära oss om smärta och svårigheter i livet?
- Vad är det som får Inanna fri? Vad har medlidandet för betydelse i mötet med underjordens gudinna?
- Vad betyder Dumuzis dröm?
- Varför väljer Inanna Dumuzi som ersättare i Underjorden?